Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies,
Online ISSN 2278-8808, SJIF 2016 = 6.17, www.srjis.com
UGC Approved Sr. No.49366, NOV-DEC 2017, VOL- 4/37

हिंगोली जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील मुलींना माध्यमिक शिक्षणासाठी येणाऱ्या अडचणींचा अभ्यास

अर्चना शरदराव कांबळे [१] & एस.वाय. पाटील [२], Ph. D.

[१] *संशोध□र्थी शिक्षणशास्त्र संकुल स्वा.रा.ती. म. विद्यापीठ, नांदेड*

[२] *संशोध□ मार्गदर्शक शिक्षणशास्त्र संकुल स्वा.रा.ती. म. विद्यापीठ, नांदेड*

Scholarly Research Journal's is licensed Based on a work at www.srjis.com

प्रस्तावणा :

२०११ च्या जनगणनेनुसार स्त्रियांची संख्या पुरुषांच्या तुलनेत ९२८ : १००० आहे. त्यांच्यातील साक्षरतेचे प्रमा□ या सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक क्षेत्रातील योगदान या सर्व गोष्टी स्त्रीयांच्या सामाजिक दर्जावर प्रकाश टाकतात. त्यातून हेच सिद्ध होत की, स्त्रीचे स्थान अजुनही समाजात दुय्यमच आहे. ही असमानता फक्त स्त्रियांच्याच नव्हे तर एक सुदृढ समाजाच्या संपूर्ण विकासासाठी सुद्धा घातक आहे.

ग्रामीण भागाचा विचार केला तर साक्षरतेची असमानता खुप मोठया प्रमाणात दिसुन येते स्त्री साक्षरतेकडे ग्रामीण भागात अजूनही मूलींना कुटूबांतून शिक्षणासाठी पुरेसे साधने उपलब्ध करुन दिले जात नाहीत. त्यांना प्रोत्साहन दिले जातनाही. एवढेच नाही तर ग्रामीण भागातील मुलींचे शिक्षण हे आजही दहावी, बारावीच्या पुढे सरकलेले दिसत नाही. माध्यमिक शिक्षणाचा विचार केला तर □ामी□ भागात खुप अभाव असलेला दिसुन येत आहे. आणि म्हणूनच ग्रामीण भागातील मुल माध्यमिक शिक्षण का घेवू शकत नाहीत याचा अभ्यास करणे जरुरीचे आहे.

संशोधनामध्ये संशोधकाने संख्यात्मक तसेच गुणात्मक माहिती मिळविली आहे. ही माहिती संशोधनातील विविध चलाशी संबंधित आहे ती आकडयाच्या रुपात असते. या माहितीवरुन संख्या शास्त्रीय प्रक्रिया करता येते. गुणात्मक माहितीचे पृथक्करण □रुन संशोधन साधनातून मिळालेल्या गुणात्मक माहितीचे वर्गीकरण करुन अर्थनिर्वचन केले आहे.

संशोधनाची उद्दिष्टे :

१. माध्यमिक शिक्षणाबद्दल मुलींच्या पालकांच्या दृष्टीकोनाचा अभ्यास करणे.

२. हिंगोली जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील मुलींना माध्यमिक शिक्षणासाठी येणाऱ्या अडचणीचा शोध घेणे.

३. अडचणी निवारण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.

संशोधन समस्येची गृहितके:

१. हिंगोली जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील मुलींचे पालक मुलीला माध्यमिक शिक्षण देण्यासंबधी उदासिन आहेत.

२. मूलींना माध्यमिक शिक्षण घेण्यासाठी पालकाची आर्थिक अडचणआहे.

३. □ामीण भागात स्त्रियावर रुढीचा परंपराचा पगडा आहे. त्यामुळे मुलींच्या शिक्षणाचे महत्त्व कमी वाटते.

Copyright © 2017, Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies

संशोधन कार्यपद्धती :-

संशोधनासाठी विविध संशोधन पद्धतीचा वापर केला जातो. संशोधनाच्या प्रमुख पद्धती पैकी प्रस्तुत संशोधन हे वर्तमान काळाशी निगडीत असल्यामुळे संशोधकाने सर्वेक्षण संशोधन पद्धतीचा वापर केला आहे. संशोधनासाठी संशोधकाने प्रश्नावली या साधनाचा वापर केला आहे.

प्रस्तुत संशोधनात नमूना निवडताना संशोधकानी आर्थिक परिस्थिती, सांस्कृतीक परिस्थितीचा विचार न करता सर्वघटकांना प्रतिनिधित्व मिळावे हा विचार केला आहे. यासाठी संशोधकानी मार्गदर्शकाशी चर्चा करुन प्रासंगिक नमूना निवड पद्धती ही न्यादर्शाची उपपद्धती न्यादर्श निवडण्यासाठी वापरली आहे. तसेच सहेतूक न्यादर्श पद्धतीचा देखील न्यादर्श निवड करण्यासाठी वापरला आहे. तथ्य संकलन करून संशोधनाची कार्यपध्दती मांडली आहे.

तक्ता क्र. ०१

अ.क्र.	पर्याय	शेकडा प्रमाण
१	० ते १ कि. मी.	१४%
२	१ ते ५ कि. मी.	३०%
३	५ ते १० कि. मी.	४०%
४	१० कि. मी. पेक्षा जास्त	१६%

आलेख क्र. ०१

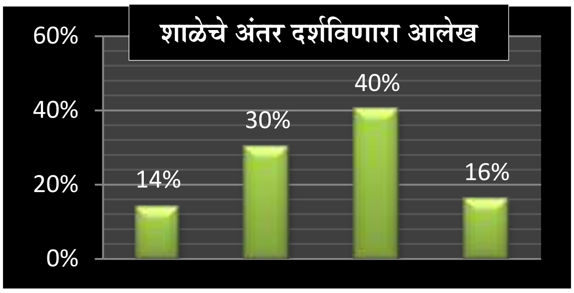

तक्ता क्र. ०२

अ.क्र.	पर्याय	शेकडा प्रमाण
१	वाहनाची सोय नाही	३०%
२	आर्थिक अडचण	३६%
३	सुरक्षिततेचा प्रश्न	१४%
४	सामाजिक बंधने	२०%

आलेख क्र. ०२

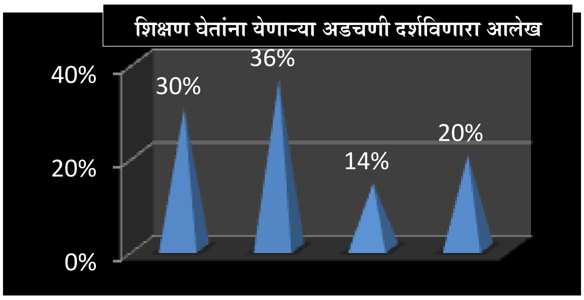

तक्ता क्र. ३

अ.क्र.	पर्याय	प्रतिसाद	शेकडा प्रमाण
१	आर्थिक अडचण	१८	३६%
२	समाजाचा पारंपारिक दृष्टीकोन	१२	२४%
३	शाळेचे अंतर दूर	१५	३०%
४	यापे□ा वे□ळे	५	१०%

तक्ता क्र. ४

मुलीला माध्यमिक शिक्षणासाठी परगावी न दर्शविणारा तक्ता

अ.क्र.	पर्याय	प्रतिसाद	शेकडा प्रमाण
१	मुलीची असुरक्षितता	७	१४%
२	वस्तीगृहाचा अभाव	१२	२४%
३	सामाजिक बंधने	६	१२%
४	या पे□ा वे□ळे	३	०६%

निष्कर्ष

१. पालकांच्या मते मुलीला माध्यमिक शिक्षणाची आवश्यकता आहे.

२. मुलींना माध्यमिक शिक्षणात घेत असताना अभ्यासाइतर उपक्रमात भाग घेण्यासाठी मुलीचे पालक हे बाहेर गावी पाठवत नाहीत.

३. जास्तीत जास्त पालकांचे मत मुलीच्या बाबतीत मुलीचे लग्न सर्वात महत्त्वाचे वाटते.

४. जास्तीत जास्त पालकांना मुलीच्या स्वतंत्र्य शाळा असाव्यात असा प्रतिसाद दिलेला आहे.

५. बहुतांश पालक वस्तीगृहाचा अभाव,मुलीची असुरक्षितता व सामाजिक बंधनामुळे मुलीला परगावी माध्यमिक शिक्षणासाठी पाठवत नाहीत.

६. परंपरागत दृष्टीकोन, मुलीची असुरक्षीतता, मुलीला अति स्वातंत्र्य असु नये या कारणामुळे अभ्यासेत्तर उपक्रमात भाग घेण्यासाठी पालक मुलीला बाहेरगावी पाठवत नाही.

शिफारशी

१. ग्रामीण भागात माध्यमिक शिक्षण देणा-या महाविद्यालयाची निर्मिती करावी.

२. ग्रामीण भागातील मुलींना माध्यमिक शिक्षण मोफत द्यावे.

३. ग्रामीण भागातील मुलीनां माध्यमिक शिक्षण घेता यावे. म्हणून मोफत वस्तीगृहाच्या सुविधा उपलब्ध कराव्यात.

४. सुरक्षित वाहतुकीच्या सुविधा उपलब्ध कराव्यात.

५. मुला प्रमाणे मुलीच्या शिक्षणावर पालक खर्च करत नाहीत.

संदर्भ ग्रंथ

आगलावे प्रदिप (२०००), "संशोधन पध्दती व तंत्रे", विद्या प्रकाशन, नागपूर.
सप्रे निलिमा, पाटील प्रीती, (२००६ सप्टे.), "शिक्षणातील विचारप्रवाहै", तिसरी आवृत्ती, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
पाटील लिला, (१९७६), "आजचे अध्यापन", श्री विद्या प्रकाशन, पुणे.
शर्मा, सक्सेना, (२००६), "शिक्षाशास्त्र", सुर्या पब्लिकेशन्स, मेरठ.
जराडे व्ही.एल., (२००४), "सामाजिक शास्त्रांची संशोधन प्रणाली", अद्वैत प्रकाशन, अकोला.
पाटील वा.भा., (२००६), "संशोधन पध्दती", प्रशांत पब्लिकेशन, पुणे.

Copyright © 2017, Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies